

להבין שמועות

פרשת ואתחנן - בין הזמנים

גדרי הסתכלות

א [בגמ' [ברכות כד.] "אמר רבי יצחק: טפח באשה ערוה". ומקשי' "למאי? אילימא לאסתכולי בה - והא אמר רב ששת: כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף", דהיינו שלאיסור הסתכלות לא נאמר כלל שיעור של טפח, (שהרי טפח הוא שיעור שאמדו חכמים שמביא לידי הרהור, ואם מסתכל להדיא, הרי כבר יש הרהור), ומפרשי' "אלא באשתו, ולקריאת שמע". **ונתבאר** שדין הסתכלות אין לו שיעור, ואפי' במקומות המגולים שבאשה. ויש לדון א"כ במקומות המכוסים, האם בהם נאמר שיעור..

והנה בפמ"ג [מ"ז א'] כתב, והביאו המ"ב [סק"ז], שדוקא במקום המגולה שרי ראייה בעלמא לפי תומו (אם לא מצד המוסר או אדם חשוב), אבל במקומות המכוסים אסור אף ראייה בעלמא.

ופשטות לשון המ"ב נראה, די ש איסור עצמי על עצם הראייה של מקוה"ס, מכיון שהם בגדר 'ערוה', וע"כ אותו דין הסתכלות שנאסר בכל מקום, נאמר במקומות המכוסים גם בראייה.

ויש להביא סמך לזה מהגמ' בע"ז נז: "אי דאיכא דרכ"א רשע הוא", ואע"פ שאינו מסתכל להדיא אלא רואה דרך הליכתו, כמש"כ הרשב"ם ומשמע משום הראייה שיראה נקרא רשע.

אמנם לפ"ז יקשה בגמ' דידן, דמקשה 'אי באחריתא הרי אפי' באצבע קטנה אסור', ולמה לא תי' שאצבע קטנה אסור דוקא להסתכל ואילו טפח הרגיל להיות מכוסה אסור אפי' ראייה בעלמא. (**ובאמת** דמהגמ' בב"ב אין ראייה לזה, דבפשטות יל"פ שם, שע"י שהולך במקום זה, אף שעוצם עיניו ולכל היותר ייכשל רק בראייה, מ"מ נקרא רשע כי עלול לבוא להסתכלות).

וכן אי' ברש"י לק' [בדף סא.] בהא דאי' "כל העובר אחורי אשה בנהר (אם רגיל בכך, תוס') אין לו חלק לעוה"ב", ופי' רש"י "שמגבהת בגדיה מפני המים, זה מסתכל בה", ומפוי' דקאי על הסתכלות דוקא.

וכן לשון הח"ח בספרו [הל' לה"ר, כ"ו, במ"ח יד] שהקשה מהגמ' בפסחים [כה:]: דאם אפשר ולא מכון אין איסור, ולמה כאן נאסר אף באינו מכון, ותי' דבעריות מפני שנפשו של אדם מחמדתן צריך להחמיר יותר, דהגם שעתה חושב שלא ניחא ליה בהנאה זו, פן יתגבר יצרו עליו בעל כרחו ויבוא להרהר עי"ז, הרי שלא כתב החשש שיבוא לראייה, אלא להסתכלות ולהרהור.

ועוד משמע כן ממה שנתב' בגמ' ובפוס' שדרכ"א היינו רק כששווה בזמן ובהוצאה לאותו הדרך, והנה אם היה איסור בעצם הראייה, בודאי שהיה מחוייב להפסיד עוד זמן וכסף שלא לעבור על האיסור.

ב [אלא, דהנה באיסור הסתכלות בעריות ידוע שיש ב' חלקים, א' מצד איסור לא תתורו, שהוא איסור מה"ת, וכמו שהביא הב"י [אה"ע סי' כ"א] מהארח"ח בשם רבנו יונה. ב' יש איסור כללי על עצם מה שגורם להרהור, שעובר על איסור ד'ונשמרתם מכל דבר רע' שלא יבוא לידי טומאה (ולכן גם באופן שיש היתר מצד עצם ההסתכלות, אם גורם להרהור אסור מדינא מחמת זה).

ויש לחקור בגדר האיסור דאו' של ולא תתורו, האם הוא איסור עצמי, או שהוא גדר והרחקה לעבירה, ונפ"מ באופן שברור שההסתכלות בודאי לא תביא הרהורים.

ובאמת מצאנו ע"ז מעשים בגמ' באמוראים הק' שלא חששו לאיסור, כדאי' [בברכות כ.] דרב גידל הוה רגיל דהוה קא אזיל ויטיב אשערי דטבילה וכו', אמרי ליה רבנן: לא קא מסתפי מר מיצר הרע? אמר להו: דמיין באפאי כי קאקי חיורי", וכן בריו"ח שם, ובגמ' בכתובות [ז.] אי' דראב"א נקיט כלה אכתפיה ורקיד בה, ושאלוהו תלמידיו אי שרי, א"ל אי דמיין עלייכו ככשורא שרי, ובקידושין [פא:]: "רב אחא בר אבא איקלע לבי רב חסדא חתניה, שקליה לבת ברתיה אوتבוה בכנפיה. אמר ליה: לא סבר לה מר דמקדשא? וכו' אמר ליה: אנא כאידך דשמואל סבירא לי, דאמר שמואל: הכל לש"ש" (עי' בריטב"א שם, ודו"ק היטב בסו"ד).

ומכל המעשים הללו מוכח כצד א', דגדר האיסור הוא הרחקה מעבירה, דאם היה איסור עצמי לא היה אפשר לחלק בין מי שגורם לו הרהורים או מי שאינו גורם לו.

ויותר מכך מצאנו בסוטה [ח.] דלרבא גם אנשים באין לראותה, "גמירי דאין יצה"ר שולט אלא במה שענינו רואות", (ע"ש בתו' שדוקא בכה"ג שמיד רואה את אותה האשה מתה¹). וכן במו"ק איכא למ"ד דאשה קורעת ג"כ כל בגדיה, ופי' הב"י טעמא משום דאין יצה"ר שולט בשעת צער.

וגוף האיסור "לא תתורו .. אחרי עיניכם" מורה ע"ז, שהוא הרחקה לעבירה, וכמו שאמרו חז"ל "ליבא ועינא תרי סרסורי דחטא", דעין רואה ולב חומד.

וכן מבו' בלשון הרמב"ם [תשובה ד' ד'] "המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר וכי בעלתי או קרבתי אצלה, והוא אינו יודע שראיית העינים עון גדול שהיא גורמת לגופן של עריות" ..

וכן מוכח ממה שתלוי במקומות המכוסים במנהג המקומות, כמש"כ המ"ב [סק"ב] ואם היה איסור עצמי, היה מסתבר לומר דמקום ערוה הוא קבוע.

ג] ולפ"ז מובן שמדבר זה עצמו נובע חומרא ג"כ, שאסור גם ראייה בעלמא במקומות המכוסים, דאם היה ההסתכלות גוף האיסור, א"כ ראייה אינה בכלל הסתכלות, אבל כיון שהאיסור הוא במה שמביא להרהור, א"כ מובן שבמקומות המכוסים ראייה קרובה מאוד להסתכלות.

ולכן נאסר בגמ' אף הסתכלות בבגדי צבעונין, כדאי' בע"ז דף כ' ונפסק בשו"ע [אה"ע שם] שאם מכיר את האשה אסור להסתכל בבגדי צבעונין שלה (וכ"ש תמונה שהיא הרבה יותר גרועה מבגדי צבעונין).

וכדברים הללו כתב החזו"א בהמשך דבריו, שבתחילה כתב דראייה פחות מטפח אפי' באשת חברו מותר, אבל מיד אח"כ כתב: "ומיהו י"ל דמקום צנוע אסור, דאין ראייה במקום צנוע בלי הסתכלות", (והוסיף דלפ"ז הא דאי' ברמ"א סי' ע"ה ס"א באשת חבירו אפי' פחות מטפח אסור, ליכא מאן דפליג בזה, דכיון דעביד איסורא ודאי איכא טרדא .. והו"ל כל ראייה כאש בנעורת ואסור).

וא"כ אין להקשות מהלשונות שנקטו 'הסתכלות', דבאמת שם האיסור הוא מצד ההסתכלות, אבל ראייה נכלל בהסתכלות (ולא משום ערוה).

וכן מיושבים דברי הגמ' שלא כתבה נפ"מ בפחות מטפח שמותר ראייה ואסור הסתכלות, כמש"כ בחזו"א דגם פחות מטפח אסור בבמקומות המכוסים, מכיון שהוא כהסתכלות.

(ואגב אורחא עולה מכאן, בנידון שדנו הפוסקים לגבי ראייה בעלמא באשתו נדה, די שדייקו מלשון הפוס' שכתבו אסור להסתכל, דהאיסור כאן דוקא בהסתכלות, אמנם לפי דברי החזו"א הנ"ל, א"כ בכלל מקומות שראייה קרובה להביא להרהור, נאסר גם ראייה).

@3138854

¹ והוא עיצה טובה בכל הסתכלות, שגם אם נכשל האדם וראה מראה אסור, מיד יצייר אל לבו את פחיתות המראה, וישרפנו בדמיונו, ובזה ילחם ביצה"ר שכל מלחמתו כידוע להחשיב את הבלי העוה"ז ודמיונו כדבר שיש בו ממש, (ואולי זה מה שמסופר על ר"ע שראה אשת טורונסרופוס הרשע, וכתוב שרק משום שבאה מטפה סרוחה, ואפשר שהכונה ג"כ לענין הנ"ל).